

דברי ישרים

גליון תע"ב 472

פרשת השבוע לצעירי העאן

לזכות הרב עקיבא בן אלישבע אסתר לרפואתו השלמה בתושחי

בהוצאת מכון דברי יושר

פרשת מקץ - ראש חדש טבת - חנוכה תשפ"ו

חוזרים בנני יעקב עצובים ודואגים לאביהם, ובדרך הם מגלים שפספס הושב להם, והם חשים שמסביבם נרקמת עליה קשה, וכאשר יעקב שומע את הדברים הוא מצטער מאד, אבל אינו מוכן לשלח אתם את בננימין.

לאחר שהרעב הכביד, מסכים יעקב בליית ברירה לשלח את בננימין.

כשיהודה ערב להשיבו אל אביו, באשר הם מגיעים למצרים, הם זוכים לכבוד מלכים, ולסעד על שלחנו של יוסף, יש אומרים שהסעודה הזאת היתה ביום הראשון של חנוכה.

אך בסיום הפרשה נראה שפאת צרותיהם עדיין לא תמה, לאחר שאכלו ושתו הורה יוסף למלאות את בליהם במזון ולהחזיר להם את כסף, ועוד דבר אחד בקש יוסף מהממונה על ביתו, 'קח את הגביע שלי ושים אותו בתיקו של בננימין הקטן' כמובן בלי שישים לב לדבר.

אחד עשר האחים יוצאים עם אור הבקר לדרך, ועוד לפני שהם הספיקו להתרחק מהעיר, השיגם המזנה על בית יוסף המאשימם בגנבת הגביע, שכמובן נמצא בתיקו של בננימין.

המזנה דורש שבננימין יענש ויחפף לעבד, האחים כמובן, אינם מסכימים לכך בגלל הערבות שיהודה ערב, והם חוזרים ליוסף ויהודה מציע ליוסף לשחרר את בננימין ובתמורה לכך, יהודה יהיה לו לעבד, יוסף לא מסכים, ודורש רק את בננימין, וכעת נמתין בסבלנות עד לשבת הבאה לראות כיצד תפתחו הדברים.

ברב השנים קוראים את פרשת מקץ בשבת חנוכה, יש טעמים רבים שנתנו לקשר בין הפרשה לחנוכה, אחד מהם שהחשמונאים כלל לא לחמו ומלחמתם נעשתה על ידי השם. יתברר לבדו בבדודו ובצעמו, בזכות הבטחון שבטחו התשמונאים בהשם ואף לא פעלו דבר בעצמם. אין בפרשת מקץ כדי להזכיר לנו במי באמת צריך לבטח, בהשם ולא חס ושלום בבשר ודם, והשנתיים הנוספות של יוסף בבור מוכיחים זאת בברור.

השנה בנוסף על חנוכה יחול בשבת קדש ראש חדש טבת, ויציאו לקריאת התורה שלושה ספרי תורה, בראשון יקראו ששה קרואים בפרשת מקץ, בספר השני יקראו לעולה השביעי במוסף שבת וראש חדש ובספר השלישי יפסיר בקרבן היום הששי מקרבנות הנשיאים ויפסירו בהפטרה הנקראת "נרות זכריה" המבשרת את הגאולה העתידה שתהיה על ידי השם יתברך וללא שום התערבות והשתדלות של בני אדם.

הפעם הבאה על פי סדר הלוח ישחול שבת חנוכה וראש חדש יהיה בעוד ארבע עשרה שנים בשנת ת"ת.

שבת שלוו, חדש טוב ומברך וחנוכה שמח.

במה בפרשה

תמצית דברי הפרשה
בשילוב פירושים ודרושים

ילדים יקרים וחביבים!

פרשת השבוע נפתחת בחלומותיו של פרעה אשר מבין שאינם חלומות הכל ומשמעותם חשובה מאד, חכמי פרעה "שוכרים את הראש" בנסיון למצוא פתרון אשר יתקבל על לב פרעה שגשמתו כמעט פורחת ממנו והוא כמעט מת מתוך דאגת אי פתרון החלום.

פרעה חולם את החלום בראש השנה, שנתים אחרי ששר המשקים משתחרר מכלאו ומשאיר את יוסף הצדיק בבור בלי להזכירו אל המלך בבקשתו של יוסף.

כאשר רואה שר המשקים את מצבו הקמור של המלך, הוא מזכיר את חטאיו ואת הענש שהוא קבל להיות בבית הסהר, ומספר למלך על הנער העבד העברי שאין לו משפחה וחברה, הנמצא בבית הסהר, ומשום מה, אפילו שהוא כזה משפל, בכל זאת הוא יודע לפתור חלומות, ולכן כדאי שהוא יבוא לפתור את החלום ואחר כך יחזירו אותו לבית הסהר שימשיך לרצות שם את עונשו.

יוסף הצדיק מורץ מן הבור, אך לא כפי שחשבו שרי פרעה, יוסף מתגלה בחקמתו העצומה ובידיעותיו האלוניות, ובנוסף לפתרון החלום שמתקבל על לבו של פרעה, מציע גם יוסף את הדרכים כיצד להתמודד עם הבשורה הטובה של שנות השבע והבשורה הרעה של שנות הרעב העתידות לבוא על מצרים והעולם.

נקרא בפרשה על הכבוד הגדול לו זוכה יוסף בעקבות כך, אשר ברגע אחד הופך להיות מעבד של שר הטבחים - למשנה למלך ומושל בכל מצרים במשך שמונים שנה!

יוסף הצדיק מבין בחקמתו שהקדוש ברוך הוא מסובב את הדברים כדי שחלומותיו יתקיימו, והוא ממתין בסבלנות לבוא אחיו למצרים.

כאשר חולפות שבע שנות השבע, בהם אסף יוסף תבואה מכל מצרים ואיחסנם במחסנים באפן שהתבואה תשמר, מתחילות שנות הרעב לבוא, ותוך תקופה קצרה, נשכחות שנות השבע, והרעב משתלט על העולם, ורק במקום אחד אין רעב - במצרים, והכל בזכות חקמתו של יוסף.

יעקב אבינו שולח עשרה מבניו למצרים כדי לקנות אכל ומזון, האחים יורדים למצרים בשבליהם מתקבלת החלטה לנצל את ההזדמנות ולחפש את יוסף במצרים ולהשיבו אל אביו, והם נכנסים למצרים בפתחים שונים כדי שלא תשלט בהם עין הרע, וכאשר הם באים לפני יוסף הוא מכירם אבל הם לא מכירים אותו, ומעליל עליהם שהם מרגלים, אשר נדרשים להוכיח את חפותם על ידי שיביאו את אחיהם הקטן - בננימין למצרים, ואחרי שארם שלשה ימים, מציע יוסף ששמעון ישאר במצרים והאחרים יחזרו לכנען להביא את בננימין, ולאחר שאסר את שמעון לעיניהם, הוא משחרר אותם לביתם, לא לפני שהוא מורה להעמיס לתוך בליהם מזון רב, וגם את כסףם בחזרה.

מִנְחָה לְשִׁלְחַן שִׁבָּת

עֲדָבוֹן מִהַמְלַחְמָה - הַחֲשֻמוֹנָאִים לֹא לְחֻמּוֹ כָּלֵל

רַבֵּנוּ הָרוֹקַח מְבִיא מִדְּרָשִׁים הַמְתָּאִים אֶת הַצִּוּוֹת שֶׁהֵיוּ לָהֶם וּבִיצֵד הֵם נִצְלוּ מֵהֶם.

בְּתַחֲלָה כְּשֶׁהִתְחִילוּ הַגְּזֵרוֹת הָיוּ יִשְׂרָאֵל מִצָּפִים אוֹלֵי יְבוּאוֹ לַעֲזֹרָתָם הַפָּרִסִים אוֹיְבֵי הַיִּנּוּנִים, אָבָל חֲשֻמוֹנָאִי אָמַר לְמַתְּנֵיהוּ כִּהְיוֹן גְּדוֹל שְׁאִסּוֹר לַצָּפוֹת לַעֲזֹרָת בְּשׂוֹר וְנָדָם, אֲלָא אַךְ וְרַק לְבָטֵחַ בַּהֶשֶׁם, מִיָּד יֵצְאוּ מִתְּתִיָּהוּ וְשִׁלְשֵׁת בְּנָיו וְחֲשֻמוֹנָאִי וְשִׁבְעַת בְּנָיו, סָךְ הַכֹּל שְׁנַיִם עָשָׂר אִישׁ (רִשִּׁי בְּפִרְשֵׁת וְזֹאת הַכִּבְרָה מִזֵּנָה שְׁלֹשָׁה עָשָׂר) כִּנְגֵד שְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבָטֵי יִיָּהּ, וְהַחֲלוּ לַהֲלַחֵם בַּיּוֹנִים, וּבְגָלָל שְׁבָטָהוּ בַּהֶשֶׁם, עָמַד לָהֶם בַּעַת צָרָתָם. רַבִּים הָיוּ הַיִּנּוּנִים, וּמַעֲשִׂים, סָךְ הַכֹּל שְׁנַיִם עָשָׂר אִישׁ, הָיוּ הַחֲשֻמוֹנָאִים.

הֵגִיעַ גִּסְקָלָגָס הַרְשָׁע לַהֲלַחֵם נֶגְדָם וְהָיוּ אֹתוֹ שְׁמוֹנִים אֲלָף גִּיטוֹת, וְלִפְנֵי שִׁפְתָּח בְּמִלְחָמָה הוּא חִרַף וְגִדַף אֶת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְהַחֲשֻמוֹנָאִים שֶׁנִּשְׁאַרְוּ דְּבוּקִים בּוֹ וְלֹא הִתְיַנּוּ, וְכָךְ אָמַר הַרְשָׁע: שׁוּטִים! אֲתֵם חוֹשְׁבִים שֶׁשְׁנַיִם עָשָׂר אִישׁ יַעֲשׂוּ מִלְחָמָה עִם חֵיל שְׂאִין לוֹ שְׁעוּרִי,

וְכֵאֵן הִתְחִיל לְחַרֵּף אֶת אֶל־וֹקֵי יִשְׂרָאֵל וְהַסְבִּיר אֵיךְ אֵין סִבּוּי שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יִלָּחֶם בּוֹ, וְלָכֵן הוּא בְּטוּחַ שִׁינִצָּח אֶת מַעַט הַחֲשֻמוֹנָאִים שֶׁעָמְדוּ מוֹלֵוּ לַהֲלַחֵם.

הַחֲשֻמוֹנָאִים שֶׁשָּׁמְעוּ אֶת דְּבָרָיו הֶאֱמִינּוּ פָתְחוּ בְּתַפְלָה לְבוֹרָא הָעוֹלָם וּבִקְשׁוּ מִמֶּנּוּ רַחֲמִים וְתֵלוּ רַק בּוֹ אֶת בְּטָחוֹנָם.

שָׁמַע הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת תַּפְלָתָם וּבִאוּתָהּ שָׁעָה תַּפְסַּת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת שְׁבָעִים הַמַּלְאָכִים שְׂרֵי הָאֲמוֹת וְרָצַע אוֹתָם בְּמַרְצָע שֶׁל אֵשׁ, וְאָמַר לָהֶם כָּל אֶחָד מֵכֶם יִתְפָּס אֶת הַחֲזִילִים שֶׁשִּׁיכִים לְאֶמֶת הַשָּׁר (הַצָּבָא שֶׁל גִּסְקָלָגָס הָיָה מְרַכֵּב מַעֲמִים שׁוֹנִים שֶׁהִתְלַקְטוּ אֵלָיו בְּשִׁכְיֵי חֶבֶד וּמִתְנַדְּבִים), וְהִזְהִיר אוֹתָם שֶׁאֵם אֶחָד יִמְלֹט, הַשָּׁר יִהְיֶה בְּמִקְוָמוֹ.

מֵאוּתוֹ רָגַע, כָּל חֵיל שֶׁהָיָה יוֹרָה חֵץ, הָיָה הַשָּׁר שֶׁל הָאֶמָּה שֶׁלוֹ לֹקַח אֶת הַחֵץ וְנוֹעֵץ אוֹתוֹ בְּלֵב הַחֵץ שִׁיכָּה אוֹתוֹ.

וְהָיוּ הַחֲשֻמוֹנָאִים רוֹאִים אֶת הַנְּסִים הֶלְלוּ וְלֹא נִלְחָמוּ כְּלוֹם כִּי בָטְחוּ בַּהֶשֶׁם שִׁילְחָם לָהֶם.

אֲחֵרֵי שִׁסְיָמוּ הַיִּנּוּנִים לְהִרְגֵּי אֶת עַצְמָם, הָיוּ גּוֹפּוֹתֵיהֶם מִנְחִים זֶה עַל זֶה, וְלֹא יָכְלוּ לִקְחַת מֵהֶם אֶת הַשָּׁלָל.

שִׁלַּח הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת מַלְאָכֵי הַשָּׁרָת שֶׁהֵם יִפְרְקוּ אֶת הַשָּׁלָל מֵהַחֲזִילִים וְהַכְּנִיסוּ אֶת כָּל הַשָּׁלָל לְבֵיתֵי הַחֲשֻמוֹנָאִים.

וְכָל זֹאת נַעֲשֶׂה בְּלִי שֶׁהַחֲשֻמוֹנָאִים עָשׂוּ אֵף לֹא פָעִלָה אַחַת בְּמִלְחָמָה, חוּץ מִלְבָּטֵחַ בַּהֶשֶׁם בְּכָל לָבָם.

זֶה מַה שֶׁאֲנַחְנוּ אוֹמְרִים וּמוֹכִירִים רַבָּת אֶת רִיבָם.

קִבְּעוּ חֲכָמִים שֶׁבִּאוּתוֹ הַדּוֹר אֶת הַיָּמִים הָאֵלּוּ לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְהַתְחַזֵּק בְּאֶמּוּנַת הַשֵּׁם וְלְבָטֵחַ בּוֹ וְרַק בּוֹ, בְּלִי שׁוֹם מִחֲשָׁבָה שִׁישׁ בְּיָדֵינוּ לַעֲשׂוֹת כְּמוֹ שֶׁמְסַלְפֵי הַתּוֹרָה אוֹהָבִים לֹאמַר "הַשְׁתַּדְּלוּת".

שָׁמַעְתִּי לְהַסְבִּיר מִפְּנֵי מַה הַחֲכָמִים שֶׁבִּאוּתוֹ הַדּוֹר קִבְּעוּ לַצִּנּוֹן אֶת הַנְּסִים בְּהִדְלָקַת נֵר חֲנֻכָּה לְזָכַר גַּם פֶּן הַשָּׁמֶן וְלֹא צִיָּנוּ בְּדַרְכֵים אַחֲרוֹת?

כִּי עַל שָׂאֵר נִסֵּי הַמְּלַחְמָה יֵשׁ סִבּוּי שְׁמִיּוּשָׁהוּ יִטְעָה לֹאמַר כִּי נַעֲשֶׂה הֵנָּס בְּשִׁתּוּף "כּוֹחַ וְעֶצֶם יָדִי", אָבָל גַּם פֶּן הַשָּׁמֶן זָהוּ דְּבָר שְׂאִין אָדָם יָכוֹל לְחַשֵּׁב שֶׁזֶּה נַעֲשֶׂה בְּכוֹחוֹ וְעֶצֶם יָדוֹ, אֲלָא זֶה רַק גַּם.

לָכֵן תִּקְנוּ לְזָכַר הֵנָּס בְּזֶה לְלַמְּדֵנוּ וּלְהַזְכִּיר לָנוּ כִּי כָּל נִצְחוֹנָם שֶׁל הַחֲשֻמוֹנָאִים הָיָה גַּם, בְּדִיוּק כְּמוֹ גַּם פֶּן הַשָּׁמֶן.

בְּפִרְוֵשִׁי הַתַּפְלָה לְרַבִּי אֶלְעָזָר מִגְּרִימָא הַמְכֻנָּה בְּשֵׁם רַבֵּנוּ הָרוֹקַח, מְבָאֵר אֶת תַּפְלַת עַל הַנְּסִים הַנֶּאֱמָרָת בְּתַפְלַת לְחַשׁ ב'מוֹדִים' וּבְכִרְכַּת הַמּוֹזֵן ב'נוֹדָה לך' בִּימֵי הַחֲנֻכָּה, וּמִפְּרִט אֶת הַגְּזֵרוֹת וְהַנְּסִים שֶׁהָיוּ מִנֵּת חֶלְקָם שֶׁל בְּנֵי אוֹתוֹ הַדּוֹר שֶׁהַחֲשֻמוֹנָאִים בְּמִסִּירוֹת נִפְשָׁם הִצִּילוּ בְּמִלְחָמָתָם, וּבִזְכוּתָם לֹא נִשְׁתַּכַּחַת תּוֹרָה מֵאֲתָנּוּ עַד הַיּוֹם הַזֶּה, וְכָל הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת שִׁישׁ לָנוּ הַיּוֹם, זֶה בִּזְכוּת מִלְחָמָתָם בַּיּוֹנִים וּבַמִּתְיַנּוּנִים.

בְּתַחֲלַת עַל הַנְּסִים מְזִכִּירִים כִּי עָקַר כּוֹנֵנָתָם שֶׁל הַיִּנּוּנִים וְהַמִּתְיַנּוּנִים וּמִסִּרְתָּ כָּל גְּזֵרוֹתֵיהֶם הִנֵּה "לְהַשְׁכִּיחַם תּוֹרָתְךָ". הַדָּבָר הָרִאשׁוֹן שֶׁהֵם גָּזְרוּ, הִנֵּה שֶׁלֹּא יַעֲסֻקוּ בְּתּוֹרָה כָּלֵל.

הֵם הִמְשִׁיכוּ וְגָזְרוּ עוֹד גְּזֵרוֹת שֶׁמִּסִּרְתָּם הִיא "לְהַשְׁכִּיחַם מִחֻשֵׁי רִצּוֹנָךְ", לָכֵן הֵם גָּזְרוּ עַל הַיְּהוּדִים חֲמֵשׁ גְּזֵרוֹת שֶׁל עֲבֻרוֹת שֶׁאֵם עוֹבְרִים אוֹתָם חַבִּים מִיָּתָה בִּידֵי אָדָם אוֹ כֶּרֶת בִּידֵי שְׁמַיִם.

גָּזְרוּ שִׁיעָבְדוּ עֲבוּדָה זָרָה, וְכִדִּי לֹאבֵד אֶת זְכוּתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, צוּוּ עֲלֵיהֶם לְכַתֵּב עַל קָרָן הַשָּׁר שְׂאִין לָהֶם חֶלֶק בְּאֶל־וֹקֵי יִשְׂרָאֵל, כִּדִּי לְהַזְכִּיר אֶת חֲטָא הַעֲגָל שִׁיקְטָרָג עַל הַיְּהוּדִים.

הַיְּהוּדִים לֹא אָבוּ לַעֲשׂוֹת זֹאת וּמִכְרוּ אֶת שְׁנִירֵיהֶם כִּדִּי שֶׁלֹּא יִצְטָרְכוּ לְכַתֵּב זֹאת.

הַגְּזֵרָה הַשְּׁנִיָּה, שֶׁלֹּא יִשְׁמְרוּ עַל טְהֻרַת וּקְדֻשַּׁת הַבֵּית, וְנַעֲשֶׂה לָהֶם נֶס וּבִתּוֹךְ הַבֵּית שֶׁל הַיְּהוּדִים נִבְרָא מְקוֹה מִים חַיִּים.

הַגְּזֵרָה הַשְּׁלִישִׁית, שֶׁלֹּא לְמוֹל אֶת הַבָּנִים.

הַגְּזֵרָה הָרְבִיעִית, לְחַלֵּל שְׁבָתוֹת.

הַגְּזֵרָה הַחֲמִישִׁית, כָּל כֹּלָה תִּצְטָרַךְ לְהִתְחַתֵּן עִם הַמֶּלֶךְ לִפְנֵי חֲתֻנָּתָה עִם הַחֵתָן שֶׁלָּהּ.

חוּץ מִחֲמֵשׁ גְּזֵרוֹת אֵלּוּ, הוֹסִיפוּ עוֹד חֲמֵשׁ גְּזֵרוֹת שֶׁהֵם בְּאִסּוֹר 'לֹא תַעֲשֶׂה'.

הַגְּזֵרָה הָרִאשׁוֹנָה, שִׁיאֲכָלוּ אֶת בֶּשֶׂר הַבְּהֵמָה הַשְּׂמֵאָה 'דְּבַר-אֲחֵר'.

הַגְּזֵרָה הַשְּׁנִיָּה, שֶׁלֹּא יִדְלִיקוּ אֶת הַמִּנְחוֹה בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ.

הַגְּזֵרָה הַשְּׁלִישִׁית, שֶׁלֹּא יַעֲשׂוּ סִכּוֹת.

הַגְּזֵרָה הָרְבִיעִית, שֶׁלֹּא יִכְתְּבוּ כְּתוּבָה לְכֹלָה בְּחֻתְנָתָהּ.

וְיִחַד עִם הָאִסּוֹר לְלַמֵּד תּוֹרָה, הִגְעֵנוּ לְחֲמֵשׁ גְּזֵרוֹת נּוֹסְפוֹת.

מִסְפַּר הַגְּזֵרוֹת הָעֲקָרִיּוֹת הָיָה עָשָׂר, חֲמֵשׁ עֲבֻרוֹת שֶׁהָעוֹבֵר עֲלֵיהֶם חָיִב מִיָּתָה וְחֲמֵשׁ עֲבֻרוֹת שֶׁהָעוֹבֵר עֲלֵיהֶם עֹבֵר עַל אִסּוּרֵי לֹא תַעֲשֶׂה.

כִּנְגֵד זֶה תִּקְנוּ בְּאֶמִירַת עַל הַנְּסִים, לְהוֹדוֹת בְּכִמְהָ צוּרוֹת וּבְכָל צוּרָה יֵשׁ חֲמִשָּׁה דְּבָרִים.

א. עַל הַנְּסִים. ב. וְעַל הַפֶּרֶקֶן. ג. וְעַל הַגְּבוּרוֹת. ד. וְעַל הַתְּשׁוּעוֹת. ה. וְעַל הַמְּלַחְמוֹת.

א. עָמַדְתָּ לָהֶם בַּעַת צָרָתָם. ב. רַבָּת אֶת רִיבָם. ג. דָּגַת אֶת דִּינָם. ד. נִקְמַת אֶת נִקְמָתָם. ה. מִסִּרְתָּ גְּבוּרִים.

א. גְּבוּרִים בִּיד חֲלָשִׁים. ב. רַבִּים בִּיד מַעֲשִׂים. ג. טְמֵאִים בִּיד טְהוּרִים. ד. רָשָׁעִים בִּיד צַדִּיקִים. ה. זָדִים בִּיד עוֹסְקֵי תּוֹרָתְךָ.

א. וְאַחֵר כֶּךָ בָּאוּ בְּיָדְךָ. ב. וּפָנוּ אֶת הַיִּכְלָךְ. ג. וְטָהְרוּ אֶת מִקְדָּשְׁךָ. ד. וְהִדְלִיקוּ נֵרוֹת בְּחִצְרוֹת קִדְשְׁךָ. ה. וְקִבְּעוּ שְׁמוֹנֵת יָמֵי חֲנֻכָּה.